

Jan Křesadlo:

VARA GURU

Román se zpěvy.

Jan Křesadlo:

VARA GURU

Román se zpěvy.

कालस्य कुतिला गतिः

Kâlasya kutilâ gatiḥ
Zakřivená je cesta času
(Sanskrtské přísloví.)

Prohlášení:

Postavy a situace této knihy jsou zcela fiktivní, a pokud by někoho nebo něco připomínaly, tedy jen jako typy.

Kdyby tomu tak nebylo, šlo by o postavy neživotné a tudíž o špatnou knihu.

Metoda transportu zvěřiny a překvápko kolem bylinkáře jsou vzaty ze skutečnosti, ovšem předělány.

Přeji vám příjemné počteníčko.

AUKTOR.

Předzpěv

Povstaňme, prosím, a uctěme chvílí ticha památku muže, který v létech padesátých a do jisté míry i šedesátých, vysoko třímal praporec pokrokového literárního, zatímco méně probudilí písmáci psali po šuplatech, po případě hnili v basách. Ačkoliv z něj talent příliš mohutně nestříkal, nelze si jej již více z českého písemnictví odmyslit, což je pravděpodobně příklad těsného sepětí základny a nadstavby. Nicméně, tradice chce tomu, že se později obrátil, řekl jim naplno, co si o nich všichni myslíme, a pak umřel. Nebylo tomu tak vždy: Pisatel těchto řádků si pamatuje, že v dřevních dobách, kdy existoval ještě filmový týdeník v biografech, zatímco Stalin se na letenském vršku hrozivě vynořoval z bednění, ukazovali jednou tohoto koryfeje na stříbrném plátně v rozhovoru s význačným sovětským hostem.

Oba mistři slova seděli na jakési kladině, snad před dobříšským zámkem, a způsobně konverovali. Český velikán se podobal křepelnému měchu a hovořil tenkým kontratenorem. Naopak sovětský spisovatel byl postavy vysoké a suché s tváří poněkud na způsob Maxima Gorkého, leč bez kníru a ozýval se dunivým basem.

„I čto ty dumaješ o našej literature?“, tázal se tence a uctivě satelit mateřského tělesa.

„Vaša literatura“, zahromoval zhloubi význačný host, „osvobodilas' ot buržoaznyx vlijanij. Onà otvratilas' ot opisivanija žizni aristokratov i buržoaznoj intelligencii i stala izobražat' realnye stremlenija i mečty truždaščegosja naroda.“ ... atd.

Český autor naslouchal a přitakával s uctivě skloněnou hlavou, bať, bať. Ani ho nenapadlo velikému učiteli taktně nanést, že o nás zřejmě vůbec nic neví, že jestli chce něco vědět, naša klassičeskaja literatura je např. o bábě, tkadleně houní, která přišla dožít do rodiny podkoního, což je však přesto, nebo právě proto, magicky krásná kniha, že skoro všichni naši významnější spisovatelé a básníci pocházejí v nejhorším případě z tak zvané střední třídy, ale velice často i ze skutečného lidu, že už od začátku psali pro širší vrstvy obyvatelstva, protože naši muži byli tradičně gramotní už od středověku, čímž vzbuzovali podiv u cestovatelů, přicházejících ze západních center kultury, že naše literatura je ze slovanských nejstarší, že jsme měli knihtisk dřív než Angličani a Francouzi,¹ že jejich kijeuské zlomky byly napsány v Čechách, že jim ani Polákům nikdo nikdy nezakazoval psát ve vlastní řeči, a přesto toho zase tak strašně moc nevytvořili, vezme-li se v úvahu, kolik jich je, že my je, přes ten třistaletý handicap, už fakticky nejspíš dávno dohnali, jenom že si to musí svět uvědomit, a že vůbec, ať nám dá pokoj a jde si zpátky do Asie osvěcovat Kalmyky a Samojedy ... na ten způsob a ještě mnoho jiných věcí. Ale to se ví, že nic

¹Nejstarší dochovaný český tisk, je Kronika trajánská z r. 1468. Někteří naši uctiví postránkové si myslí, že to není možné a zcela nelogicky tvrdí, že datum v kolofónu se týká dohotovení překladu, což se přece nikdy nedělá a nedělalo. Nemožnou přenést přes srdce možnost, že bychom my, Čecháčkové, měli knihtisk dřív, než mnohé t.zv. velké národy. Kdyby mezi nimi žili delší dobu v emigraci, snad by jim to tak nemožné nepřipadalo. Fakt, že jsme byli, aspoň formálně, částí Říše, jim nestačí ani k ukojení masochismu, ani k nahlédnutí, že jsme tedy měli nový vynález blíž u huby, atd. Podobně jsme si dělali do vlastního hnízda, tvrdíce, že ve Velkomoravské říši se bydlelo v jakýchsi dřevěných šupnách, aš musel přijít Poulík a vykopat staré kamenné Mikulčice, atd.

takového neudělal. Nejen, že by ho to stálo Dobříš a snad i život, ale byl nejspíš ještě v posvátném transu prosovětského nadšení. To bylo totiž tak:

Řekli-li Rusové, že jsou u nás *kulaci*, soudruzi jim je kulantně obstarali, byla-li vyhlášena these, že největším nepřítelem plnění plánu je *obezlička*, obstarali i obezličku, i když nikdo nevěděl, co to vlastně je. Hra na kulaka a na obezličku byla často pro vyhlédnuté oběti krvavá a smrtelná, copak tedy nějaké nevinné papírování. Xorošo. *Naša literatura osvobodilas' ot buržoaznyz vlijanij ...* když to tak soudruzi poradci chtějí mít, ať to tak mají, bať, bať. Ale nakonec se přece jen obrátil, prohovořil a zemřel, protože krev se nezapře.

Z toho důvodu povstaňme a uctěme jeho památku. Je však ještě jiný a to hlavní důvod, abychom tuto knížku zahájili krátkou pietní slavností:

Tato vyprávěnka se totiž bude též odehrávat na malém městečku. To se mu tenkrát poměrně dost povedlo, říkejte si co chcete, i vznášíme žádost, aby se nám to povedlo aspoň tak dobře. Neodvažujeme se však vzývat stín autorův přímo, protože jsme si ho předchozím líčením zřejmě popudili. Co je to platné, když si člověk potřebuje ulevit i po létech, to pak jde diplomacie stranou. A tak tedy pronášíme tradiční vzývání jen na neurčitou adresu, řekněme k obvyklým Musám.

Kdyby bylo městečko Ryboví ve školním atlase, bylo by označeno větším ze dvou prázdných kroužků, jenž znamená, že jde o sídliště nad dva a do pěti tisíc obyvatel. Městečkem protéká potok či říčka Škaredka, která je tak malá, že by ji školní atlas nezaznamenal ani, kdyby pod tímto jménem a v této podobě vskutku existovala. Tok prochází městem zhruba od východu k západu, na lukách za ním přibírá četné drobné přítoky a po nějakých asi deseti

kilometrech pochodu se vlévá do poněkud větší říčky Šipky, která už by ve školním atlase být mohla. Ryboví je obeháno zbytky středověkých hradeb, na několika místech prolomených, ve kterých sídlí drobné divoké zvířectvo a chudina. Ta obývá i něco nouzových chatrčí, na způsob kůlen a chlívků, které se o hradby opírají zvenku.

Existence nouzových ubikací naznačuje, že se nacházíme v první republice, i odhadujeme, že na sklonku let třicátých. Jakkoliv hospodářská krise již zase ustupuje, zanechala po sobě dosti citelné stopy zpusošení, neboť např. žádná z továren ve městě a okolí ještě nepracuje.

V samotných zdech města existovaly dvě:

Výrobna prskavek a ohňostrojů, která nyní stojí a chátrá a továrnička na žesťové hudební nástroje, která přežívá ve formě pouhé dílny, obsazené majitelem, panem Skolopendrou a jeho dvěma syny, kdežto vlastní tovární hala pro třicet dělníků propadá zkáze. Kromě těchto místních průmyslových podniků jsou v okolí dvě sklárny v různém stupni rozkladu a zcela již rozpadlé zbytky třetí fabriky, kde prý bývala výroba cvočků.

V lesích je roztroušeno několik lomů, rovněž opuštěných, kde si jen občas a kradí lámou sedláci na černo drolivý kámen na správkou polních cest.

Pracují pouze hnědohelné doly, vzdálené asi hodinu chůze od městečka přes zalesněné kopce, ale ani ty nejedou na plnou kapacitu. Cesta z města do dolů se vyznačuje tím, že vede přes rašeliniště, na kterém se po soumraku zjevují bludičky. Něco obyvatel se na rašeliništi skromně přizivuje pícháním borků. Při řeči o topivu dodejme ještě, že v okolních lesích je uhlíř, pálicí t.zv. milíře, čili výrobce dřevěného uhlí.

Majitelem dolů je jakýsi Dr. Švamenberk, v němž snadno poznáváme bývalého hraběte Švamenberka. Švamenberkovi patří také pivovar v Ryboví, vyrábějící nedobré pivo zvláštní, jakoby čokoládové příchuti. Je podstatně lacinější, než dovážená piva celonárodního významu, a proto požívá, přes projímavé účinky, značné obliby. Také, zvyknemeli si jednou na jeho zvláštní příchut, přestane nám normální pivo chutnat. Exilový čtenář možná zná obdobný fenomén se sprostou, lacinou kávou z domova (pytlík 10 Kčs) a s mnohem lepšími druhy v nových vlastech, na které si musel teprve zvykat. I mnoho jiných věcí patří, nebo do nedávna patřilo, Švamenberkům. Za feudalismu jim patřilo městečko celé. Na tento stav věcí upomíná množství znaků tohoto rodu, vyskytujících se na starších budovách, které u nezasvěcených někdy vyvolávají úsměv a údiv, u žen pak růměnec a hihňání. Naši Švamenberkové, či nedbale Švamberkové, nemají totiž co dělat s normálními pány ze Švamberka, kterýžto druh Švamberků jsou zkrácení Schwannenbergové, podobně jako Lemberk je Löwenberg, čili Lvov, kdežto naši Švamenberkové odvozují své jméno od hub. Tento saprofyt pak také figuruje v jejich znaku, v poněkud stylisované podobě, která může v nečistých myslích vzbudit chybný výklad.

Na základě tohoto znaku jsou Švamenberkové nazýváni někdy též Švancenberky.

Tomuto přejmenování, pokud pocházelo od šlechticů, se páni ze Švamenberka tradičně bránili mečem, v ostatních případech pak jezdeckým bičem. Tuto bojovnost Dr. Švamenberk již neměl. Byl to příjemný, jemný pán, na pravého aristokrata nezvykle inteligentní a bylo si těžko představit, že jeho předkové ještě před nějakými třemi sty léty stahovali tajné protestanty z řad svých poddaných za živa z kůže.

Dr. Švamenberk, ponechávaje vedení pivovaru, dolů, lesů, atd. příslušným ředitelům, oddával se již pouze katolické intelektuální publicistice, a to pod pseudonymem Řehoř Pondělí. Dr. Švamenberk se však v Ryboví prakticky nevyskytoval, neboť měl mnoho statků jinde a také chtěl být ve středu duchovního ruchu, ne-li ve Vídni, tedy aspoň v Praze. Z dalších pamětihodností snad uvedme kostel svatého Jimrama ze 13. století, avšak přešupačený na barok. Obsahuje např. oltární obraz, připisovaný Karlu Škrétovi, na kterém však není už nic vidět a kazatelnu, v podobě veliké ryby, kterou dal jeden z hrabat ze Švamenberka vystavět pro faráře Jonáše Podhorského někdy v polovině osmnáctého století. Jinou kuriozitou je též pomník mistra Jana Husi, který pokrokaři po válce dali postavit na trůn Švamenberkovi přímo proti Janu Nepomuckému. Nápis na jeho úpatí totiž hlásá, že jeho autor se nazývá Bretschneider. Kdybychom úporně přemýšleli, našli bychom snad i nějaké další zajímavosti.

Do tohoto městečka sestupuje nyní Křesadlo, diskrétně chrastíc ocílkou o pazourek, aby zde zahájilo líčení dějů. Vy pak, Musy, jež v olympských sídlíte domech, buďte mu nápomocny.